ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ PHILIPPE LÉGER

της 12ης Οκτωβρίου 2000 [1]

1. Με την παρούσα αίτηση, το Korkein oikeus (ακυρωτικό δικαστήριο) (Φινλανδία) ζητεί από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με το αν οι διατάξεις της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων [2], έχουν εφαρμογή στην περίπτωση αναλήψεως της εκμεταλλεύσεως επτά τοπικών γραμμών λεωφορείου από νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, κατόπιν διαγωνισμού για τη σύναψη δημοσίας συμβάσεως διεξαχθέντος σύμφωνα με την οδηγία 92/50/ΕΟΚ [3].

I — Νομικό πλαίσιο

2. Σύμφωνα με το άρθρο της 1, παράγραφος 1, η οδηγία 77/187 εφαρμόζεται «επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλον επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική μεταβίβαση ή συγχώνευση».

3. Το άρθρο 2 ορίζει τις βασικές έννοιες που χρησιμοποιούνται. Στο στοιχείο α' αναφέρει ως «εκχωρητή» [«μεταβιβάζοντα»] «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, λόγω μιας μεταβιβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, χάνει την ιδιότητα του επιχειρηματία στην επιχείρηση, την εγκατάσταση ή το τμήμα εγκαταστάσεως». Στο στοιχείο β' ορίζεται ως «εκδοχέας» [«προς ον η μεταβίβαση»] «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, λόγω μεταβιβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, αποκτά την ιδιότητα του επιχειρηματία στην επιχείρηση, την εγκατάσταση ή το τμήμα εγκαταστάσεως».

4. Όπως προκύπτει από την εικοστή αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία 92/50 αποβλέπει στη βελτίωση της προσβάσεως των παρεχόντων υπηρεσίες στις διαδικασίες σύναψης των συμβάσεων, προκειμένου να εξαλειφθούν οι πρακτικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, γενικότερα, και τη συμμετοχή στους διαγωνισμούς υπηκόων άλλων κρατών μελών, ειδικότερα.

5. Το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας ορίζει τις «δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών» ως συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας συναπτόμενες εγγράφως μεταξύ ενός παρέχοντος υπηρεσίες και μιας αναθέτουσας αρχής. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο β', της οδηγίας, ως

1 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171, στο εξής: οδηγία 77/187 ή απλώς οδηγία.

2 — Οδηγία του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1).

«αναθέτουσες αρχές» θεωρούνται το κράτος, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, οι οργανισμοί δημοσίου δικαίου και οι ενώσεις που αποτελούνται από έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης ή δημοσίου δικαίου.

6. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/50 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι, «κατά την υπ' αυτών σύναψη δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών, οι αναθέτουσες αρχές εφαρμόζουν διαδικασίες προσαρμοσμένες στις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας». Κατά την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, «οι αναθέτουσες αρχές φροντίζουν ώστε να μην υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ των διαφόρων παρεχόντων υπηρεσίες».

7. Σύμφωνα με το παράρτημα I A, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 8, η οδηγία 92/50 καλύπτει, μεταξύ άλλων, τις υπηρεσίες χερσαίων μεταφορών.

II — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

8. Κατόπιν προκηρύξεως διαγωνισμού, η Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (το αστικό συμβούλιο συνεργασίας της περιοχής της πρωτεύουσας, στο εξής: YTV) ανέθεσε στην εταιρία Oy Liikenne Ab (στο εξής: Liikenne), για τρία έτη, την εκμετάλλευση επτά τοπικών γραμμών λεωφορείου, τις οποίες μέχρι τότε εκμεταλλευόταν η εταιρία Hakunilan Liikenne Oy (στο εξής: Hakunilan Liikenne).

9. Κατόπιν αυτού, η Hakunilan Liikenne, η οποία εξυπηρετούσε τις γραμμές αυτές με 26 λεωφορεία, απέλυσε 45 οδηγούς λεωφορείων, 33 από τους οποίους, ήτοι όλοι εκείνοι που υπέβαλαν σχετική αίτηση, αναπροσελήφθησαν από τη Liikenne. Επιπλέον, η Liikenne προσέλαβε και 18 άλλους οδηγούς. Η αναπρόσληψη των πρώην οδηγών της Hakunilan Liikenne έγινε υπό τους προβλεπόμενους από την εθνική συλλογική σύμβαση του τομέα όρους, οι οποίοι είναι σε γενικές γραμμές λιγότερο ευνοϊκοί από αυτούς που ίσχυαν στην Hakunilan Liikenne.

10. Η μεταβίβαση από την Hakunilan Liikenne προς τη Liikenne δεν συνοδεύτηκε από καμία μεταβίβαση οχημάτων ή άλλων στοιχείων του ενεργητικού σχετικών με την εκμετάλλευση των οικείων γραμμών λεωφορείου [4]. Η Liikenne, αναμένοντας την παράδοση 22 νέων λεωφορείων που είχε παραγγείλει, μίσθωσε μόνο για δύο έως τρεις μήνες δύο λεωφορεία της Hakunilan Liikenne και αγόρασε από αυτή τις στολές εργασίας ορισμένων από τους οδηγούς που είχε αναπροσλάβει.

11. Οι Liskojärvi και Juntunen ανήκουν στους 33 οδηγούς που απέλυσε η Hakunilan Liikenne και αναπροσέλαβε η Liikenne. Εκτιμώντας ότι υπήρξε μεταβίβαση οικονομικής μονάδας μεταξύ των δύο επιχειρήσεων

4 — Σημείο 4 της ελληνικής μεταφράσεως της αιτήσεως περί εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

και ότι, ως εκ τούτου, είχαν το δικαίωμα να εξακολουθήσουν να υπάγονται στους ευνοϊκούς όρους εργασίας που ίσχυαν στον προηγούμενο εργοδότη τους, ενήγαγαν τη Liikenne ενώπιον του Vantaan käräjäoikeus (Πρωτοδικείου της Vantaa). Η Liikenne αμφισβήτησε ότι είχε υπάρξει τέτοια μεταβίβαση.

12. Με απόφαση της 17ης Ιουνίου 1996, το Vantaan käräjäoikeus δέχθηκε την αγωγή των Liskojärvi και Juntunen. Η Liikenne, επειδή το Helsingin hovioikeus (Εφετείο του Ελσίνκι) απέρριψε, με απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1997, την έφεσή της κατά της πρωτόδικης αποφάσεως, άσκησε αναίρεση ενώπιον του Korkein oikeus.

13. Στη διάταξη περί παραπομπής, το Korkein oikeus εκτιμά ότι η έννοια της μεταβιβάσεως επιχειρήσεως παραμένει ασαφής, ιδίως στις περιπτώσεις που, όπως εν προκειμένω, η μεταβίβαση δεν στηρίζεται σε σύμβαση μεταξύ των μερών και δεν συνοδεύεται από τη μεταβίβαση σημαντικών στοιχείων του ενεργητικού [5]. Το Korkein oikeus τονίζει, επίσης, ότι η υπόθεση επί της οποίας καλείται να αποφανθεί εντάσσεται στο πλαίσιο διαγωνισμού διεξαχθέντος σύμφωνα με την οδηγία 92/50. Η εφαρμογή, όμως, της οδηγίας 77/187 εντός ενός τέτοιου πλαισίου, μολονότι προστατεύει τα δικαιώματα των εργαζομένων, ενδέχεται να παρεμποδίσει τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων και να θίξει τον σκοπό της αποτελεσματικότητας, τον οποίο επιδιώκει η οδηγία 92/50. Το Korkein oikeus διερωτάται, υπό τις συνθήκες αυτές, κατά πόσο συμβιβάζονται μεταξύ τους οι δύο οδηγίες [6].

14. Θεωρώντας ότι η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, το Korkein oikeus, με διάταξη της 27ης Απριλίου 1999, ανέστειλε την έκδοση αποφάσεως και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει να θεωρείται ότι υφίσταται μεταβίβαση εγκαταστάσεως, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ, όταν η εκμετάλλευση γραμμών συγκοινωνίας με λεωφορεία μεταφέρεται από μια επιχείρηση σε μια άλλη κατόπιν διαγωνισμού βάσει της οδηγίας 92/50/ΕΟΚ, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών;»

III — Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

15. Με το προδικαστικό του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να εκτιμήσει αν οι διατάξεις της οδηγίας 77/187 μπορούν να τύχουν εφαρμογής στο πλαίσιο της οδηγίας 92/50. Από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής [7] προκύπτει, εξάλλου, ότι οι αμφιβολίες του αιτού-

5 — Όπ.π., σημείο 21.

6 — Όπ.π., σημείο 23.

7 — Βλ. σημείο 13 των παρουσών προτάσεων.

ντος δικαστηρίου στηρίζονται σε δύο διαφορετικά αλλά αλληλοσυμπληρούμενα προβλήματα.

16. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι οι σκοποί της οδηγίας 92/50 δεν συμβαδίζουν με τους σκοπούς της οδηγίας 77/187. Συνεπώς, ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί αν μια πράξη, διενεργούμενη στο πλαίσιο της οδηγίας 92/50, η οποία καταλήγει στη μεταβίβαση δραστηριότητας που μέχρι τότε ασκούνταν από μια επιχείρηση σε άλλη επιχείρηση, εμπίπτει, κατ' αρχήν, στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187 [8].

17. Αν το Δικαστήριο απαντήσει καταφατικά στο πρώτο αυτό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να λάβει απάντηση σε ένα δεύτερο ερώτημα, το οποίο αφορά τις προϋποθέσεις εφαρμογής της οδηγίας 77/187 [9]. Το δεύτερο αυτό ερώτημα υποδιαιρείται σε δύο σκέλη.

18. Πρώτον, το φινλανδικό δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με το αν η «συμβατική μεταβίβαση», υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, προϋποθέτει οπωσδήποτε την ύπαρξη άμεσου συμβατικού δεσμού μεταξύ του προς ον η μεταβίβαση και του μεταβιβάζοντος [10].

19. Δεύτερον, επιθυμεί να διευκρινισθεί αν πρέπει να γίνει δεκτό ότι υπάρχει μεταβίβαση επιχειρήσεως υπό την έννοια της οδηγίας, μολονότι δεν έχει προηγηθεί μεταβίβαση σημαντικών στοιχείων του ενεργητικού από τον μεταβιβάζοντα στον προς ον η μεταβίβαση.

20. Θα εξετάσω διαδοχικά τα δύο ερωτήματα που έθεσε το αιτούν δικαστήριο.

Απάντηση στο πρώτο ερώτημα

21. Όπως η πλειονότητα των παρεμβαινόντων στην παρούσα διαδικασία [11], θεωρώ ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα πρέπει να είναι καταφατική λόγω τόσο του γράμματος των διατάξεων των επίδικων οδηγιών όσο και του σκοπού τους.

22. Σύμφωνα με το άρθρο 1, στοιχείο α', της οδηγίας 92/50, οι δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών ορίζονται ως «συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας συναπτόμενες εγγράφως μεταξύ ενός παρέχοντος υπηρεσίες και μιας αναθέτουσας αρχής».

23. Εξάλλου, από το παράρτημα I A, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 8, προκύπτει ότι

8 – Στο εξής: το πρώτο ερώτημα.

9 – Στο εξής: το δεύτερο ερώτημα.

10 – Υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχεία α' και β', της οδηγίας.

11 – Με εξαίρεση τη Liikenne.

οι υπηρεσίες χερσαίων μεταφορών εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 92/50.

24. Από το γράμμα επομένως των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι η ανάληψη δραστηριοτήτων χερσαίων μεταφορών κατόπιν διαδικασίας αναθέσεως δημόσιας συμβάσεως παροχής υπηρεσιών είναι πράξη που απαιτεί τη σύναψη συμβάσεως εξ επαχθούς αιτίας μεταξύ μιας αναθέτουσας αρχής και ενός παρέχοντος υπηρεσίες.

25. Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187, η μεταβίβαση επιχειρήσεως πρέπει να προκύπτει από συμβατική μεταβίβαση ή συγχώνευση. Η οδηγία δεν επιβάλλει ρητά καμία άλλη προϋπόθεση στους μετέχοντες στην πράξη αυτή. Θα δούμε στη συνέχεια ότι η έλλειψη άμεσου δεσμού μεταξύ του μεταβιβάζοντος και του προς ον η μεταβίβαση δεν είναι, κατ' αρχήν, ικανή να αποκλείσει την εφαρμογή της οδηγίας 77/187.

26. Από τον συνδυασμό των διατάξεων αυτών προκύπτει, επομένως, ότι μια πράξη που εμπίπτει στην οδηγία 92/50 μπορεί να εμπίπτει στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187, αν πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις που θέτει [12] η εν λόγω οδηγία.

27. Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, εντούτοις, ότι η οδηγία 77/187 σκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, ενώ η οδηγία 92/50 αποβλέπει στη διαφύλαξη της αρχής του ελεύθερου ανταγωνισμού στο πλαίσιο της ιδιαίτερης διαδικασίας συνάψεως δημοσίων συμβάσεων υπηρεσιών. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι η εφαρμογή της οδηγίας 77/187 ενδέχεται να παρεμποδίσει τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων και να θίξει συνεπώς τον σκοπό της αποτελεσματικότητας, τον οποίον επιδιώκει η οδηγία 92/50. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το αιτούν δικαστήριο, «οι προσφορές που υποβάλλονται στο πλαίσιο των διαγωνισμών αυτών και η αποτελεσματικότητά τους μπορούν να επηρεάζονται από το γεγονός ότι δεν είναι δυνατόν να καθορίζεται εκ των προτέρων το ύψος των επιβαρύνσεων και των λοιπών δαπανών που προκαλούνται από την ενδεχόμενη μεταβίβαση εργαζομένων» [13].

28. Δεν θεωρώ ότι οι δύο αυτές οδηγίες είναι ασυμβίβαστες λόγω των σκοπών τους.

29. Σκοπός της οδηγίας 92/50 είναι να εξαλειφθούν οι πρακτικές που περιορίζουν, αφενός, τον ανταγωνισμό μεταξύ των παρεχόντων υπηρεσίες και, αφετέρου, τη συμμετοχή στους διαγωνισμούς υπηκόων άλλων κρατών μελών.

30. Για τον σκοπό αυτό, επιβάλλει την ενιαία εφαρμογή των εφαρμοστέων κανόνων στο σύνολο του κοινοτικού εδάφους από όλους τους επιχειρηματίες.

12 — Θα αναπτύξω τα σημεία αυτά κατά την εξέταση του δευτέρου ερωτήματος.

13 — Βλ. σημείο 23 της ελληνικής μεταφράσεως της αιτήσεως περί εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

31. Παράλληλα, η οδηγία 77/187 έχει ως σκοπό να διασφαλίσει την προστασία των μισθωτών σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως, εξασφαλίζοντας τη συνέχεια των υφιστάμενων στο πλαίσιο μιας οικονομικής μονάδας εργασιακών σχέσεων, ανεξαρτήτως της αλλαγής ιδιοκτήτη [14].

32. Δεν θεωρώ βάσιμη την ανησυχία του αιτούντος δικαστηρίου ότι η εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 77/187 στο πλαίσιο διαγωνισμού θα έπληττε την αποτελεσματικότητα της οδηγίας 92/50 [15].

33. Συγκεκριμένα, σκοπός της οδηγίας 92/50 δεν είναι να καταστήσει δυνατή τη μεταβίβαση οικονομικών μονάδων εις βάρος των δικαιωμάτων των μισθωτών, αλλά να δημιουργήσει ίσες συνθήκες ανταγωνισμού για τους παρέχοντες υπηρεσίες που επιθυμούν να μετάσχουν σε διαγωνισμό για την ανάθεση συγκεκριμένης συμβάσεως.

34. Όταν μια προσφορά γίνεται δεκτή, ο παρέχων (υποβαλών προσφορά) [16] στον οποίον ανατίθεται η σύμβαση την οποία αφορούσε η προσφορά πρέπει να σεβαστεί τα δικαιώματα των μισθωτών, όπως αυτά προβλέπονται στην οδηγία. Η εφαρμογή των ίδιων κανόνων, ανεξαρτήτως του καθεστώτος και της ιθαγένειας των παρεχόντων υπηρεσίες που σκοπεύουν να υποβάλουν προσφορά, δεν τους δημιουργεί άνισες συνθήκες ανταγωνισμού, αλλά αντίθετα τους επιβάλει την τήρηση των ίδιων αυτών κανόνων. Συνεπώς, καθιστά δυνατή την ίση μεταχείρισή τους.

35. Δεν θεωρώ πειστικό το επιχείρημα ότι η εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 77/187 στο πλαίσιο της οδηγίας 92/50 προσκρούει στην αρχή της ασφάλειας δικαίου [17]. Συγκεκριμένα, ο υποβάλλων προσφορά γνωρίζει πριν την υποβάλει αν, για να μπορέσει να παράσχει την υπηρεσία για την οποία διαγωνίζεται, πρέπει ή όχι, αφενός, να εξαγοράσει τα — ενσώματα ή άυλα — στοιχεία του ενεργητικού της επιχειρήσεως που παρείχε μέχρι τότε την υπηρεσία αυτή και, αφετέρου, να προσλάβει εκ νέου το σύνολο ή μέρος του προσωπικού της επιχειρήσεως αυτής. Γνωρίζει επίσης ότι, αν προβεί στην ανάληψη *σημαντικών στοιχείων* της μεταβιβαζόμενης μονάδας αναγκαίων *για την άσκηση της δραστηριότητάς της*, θα επέλθει μεταβίβαση της επιχειρήσεως, υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας [18]. Στην περίπτωση αυτή, κατά τον καθορισμό του ποσού της προσφοράς του, θα περιλάβει τα δεδομένα αυτά στα έξοδά του.

36. Η ερμηνεία σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή της οδηγίας 77/187 είναι δυνατή στο πλαίσιο της οδηγίας 92/50 εξασφαλίζει, συνεπώς, όχι μόνο την εφαρμογή ίσων κανόνων ανταγωνισμού για όλους τους

14 — Βλ. απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2000, C-175/99, Mayeur (Συλλογή 2000, σ. I-7755, σκέψη 44).

15 — Βλ. σημείο 27 των παρουσών προτάσεων.

16 — Ως «παρέχων» νοείται ο παρέχων υπηρεσίες που υπέβαλε προσφορά (άρθρο 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 92/50).

17 — Βλ. σημείο 27 των παρουσών προτάσεων και τα επιχειρήματα της Liikenne κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

18 — Βλ. την ανάλυση στην οποία προβαίνω κατωτέρω κατά την εξέταση του δευτέρου ερωτήματος.

μετέχοντες στη διαδικασία, αλλά διασφαλίζει επίσης τα δικαιώματα των εργαζομένων, οι οποίοι δεν πρέπει να ζημιώνονται από την αλλαγή ιδιοκτήτη λόγω της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως. Μια τέτοια ερμηνεία συμβιβάζει επομένως τέλεια τον σκοπό της οδηγίας 77/187 με αυτόν της οδηγίας 92/50.

37. Αντίθετα, η ερμηνεία που θα είχε ως αποτέλεσμα να αποκλείει την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 77/187, για τον λόγο και μόνο ότι εφαρμόζεται η οδηγία 92/50, θα έθιγε τον σκοπό της προστασίας των εργαζομένων στις περιπτώσεις μεταβιβάσεων επιχειρήσεων που ορίζει η οδηγία 77/187 και δεν θα διασφάλιζε ορθά τον σκοπό της οδηγίας 92/50. Σκοπός της οδηγίας αυτής, όπως προαναφέρθηκε, είναι βασικά η εξασφάλιση εφαρμογής ίσων κανόνων ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων, σε καμία περίπτωση όμως δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη την προσβολή των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

38. Για τον λόγο αυτό θεωρώ ότι η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή από το Δικαστήριο.

39. Από τα πραγματικά περιστατικά που εκθέτει το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η δραστηριότητα μεταβιβάστηκε κατόπιν συμβάσεως εξ επαχθούς αιτίας που συνήφθη μεταξύ μιας αναθέτουσας αρχής και ενός παρέχοντος υπηρεσίες και ότι συνίσταται ακριβώς σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών χερσαίων μεταφορών. Συνεπώς, η περίπτωση αυτή εμπίπτει, κατ' αρχήν, στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187.

40. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι διατάξεις της οδηγίας 77/187 μπορούν να τύχουν εφαρμογής στο πλαίσιο της οδηγίας 92/50, αν πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις που θέτει η οδηγία 77/187 — κάτι που θα εξετάσω στη συνέχεια.

Απάντηση στο δεύτερο ερώτημα

41. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να του παράσχει πρόσθετες ενδείξεις σχετικά με τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την εφαρμογή της οδηγίας 77/187. Διερωτάται κατ' αρχάς αν υφίσταται πράγματι «μεταβίβαση επιχειρήσεως», υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, όταν, σε περίπτωση αναλήψεως εκ νέου των οικονομικών δραστηριοτήτων από έναν παρέχοντα υπηρεσίες στο πλαίσιο της οδηγίας 92/50, δεν έχει συναφθεί καμία σύμβαση μεταξύ αυτού και του προηγούμενου εργοδότη. Επιθυμεί στη συνέχεια να μάθει αν πρέπει να γίνει δεκτό ότι υφίσταται «μεταβίβαση επιχειρήσεως», υπό την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας, όταν δεν υπάρχει καμία μεταβίβαση σημαντικών στοιχείων του ενεργητικού από τον προηγούμενο εργοδότη στον παρέχοντα υπηρεσίες.

α) Επί της έννοιας της συμβατικής μεταβιβάσεως

42. Προσφάτως χρειάσθηκε [19] να υπενθυμίσω τη νομολογία του Δικαστηρίου [20] σχετικά με το ζήτημα αυτό. Επισήμανα ότι, σύμφωνα με τον σκοπό της οδηγίας [21], η εν λόγω έννοια πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο αρκετά ευρύ για να ανταποκρίνεται στον σκοπό αυτό.

43. Τόνισα ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το καθοριστικό κριτήριο για να εκτιμηθεί αν πληρούται η προϋπόθεση υπάρξεως «συμβατικής μεταβιβάσεως», υπό την έννοια της οδηγίας, συνίστατο στο να μπορεί να διαπιστωθεί η μεταβολή του υπεύθυνου για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως φυσικού ή νομικού προσώπου, ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, το οποίο αναλαμβάνει συμβατικώς τις υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι των εργαζομένων της αναλαμβανόμενης επιχειρήσεως. Έκρινα, ως εκ τούτου, ότι το γεγονός και μόνον της ελλείψεως άμεσου συμβατικού δεσμού μεταξύ των δύο επιχειρήσεων που διαδέχονται η μία την άλλη ως εργοδότες έναντι των μισθωτών δεν αρκούσε για να στερήσει τους μισθωτούς αυτούς από τα δικαιώματα που τους παρέχει η οδηγία.

44. Με την προπαρατεθείσα απόφαση Mayeur, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την προηγούμενη νομολογία. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η έλλειψη συμβατικού δεσμού μεταξύ του [μεταβιβάζοντος] και του [προς ον η μεταβίβαση], μολονότι μπορεί να συνιστά ένδειξη ότι δεν πραγματοποιήθηκε καμία μεταβίβαση κατά την έννοια της οδηγίας 77/187, δεν μπορεί να έχει συναφώς καθοριστική σημασία» [22]. Το Δικαστήριο επεσήμανε επίσης ότι «η οδηγία 77/187 έχει εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις μεταβολής, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων, του υπευθύνου για την εκμετάλλευση της επιχειρήσεως φυσικού ή νομικού προσώπου, το οποίο αναλαμβάνει συμβατικώς τις υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι των εργαζομένων της επιχειρήσεως» [23].

45. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται η έλλειψη οποιουδήποτε άμεσου συμβατικού δεσμού μεταξύ της Hakunilan Liikenne και της Liikenne, ούτε ότι η τελευταία αυτή ανέλαβε το σύνολο των δραστηριοτήτων που ασκούνταν μέχρι τότε από τη Hakunilan Liikenne. Δεν αμφισβητείται επίσης ότι η ανάληψη αυτή κατέστη δυνατή μόνο κατόπιν συνάψεως συμβάσεως εξ επαχθούς αιτίας — εν προκειμένω της συμβάσεως μεταβιβάσεως — μεταξύ της Liikenne, νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, και της YTV, νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου.

46. Τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά μπορούν να συγκριθούν με αυτά της προπαρατεθείσας αποφάσεως Hidalgo κ.λπ. Στην απόφαση εκείνη όμως, όπως και στην

19 — Βλ. τα σημεία 39 έως 47 των προτάσεών μου της 13ης Ιουνίου 2000 στην προπαρατεθείσα υπόθεση Mayeur.

20 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 1988, 324/86, Tellerup, αποκαλούμενη «Daddy's Dance Hall» (Συλλογή 1988, σ. 739), της 19ης Μαΐου 1992, C-29/91, Redmond Stichting (Συλλογή 1992, σ. I-3189), της 11ης Μαρτίου 1997, C-13/95, Süzen (Συλλογή 1997, σ. I-1259, σκέψη 11), και της 10ης Δεκεμβρίου 1998, C-173/96 και C-247/96, Hidalgo κ.λπ. (Συλλογή 1998, σ. I-8237, σκέψη 22).

21 — Βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Mayeur, σκέψη 44.

22 — Όπ.π., σκέψη 45.

23 — Όπ.π., σκέψη 46.

προπαρατεθείσα απόφαση Mayeur, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η έλλειψη συμβατικού δεσμού (...) μεταξύ των δύο επιχειρήσεων στις οποίες παραχωρήθηκε διαδοχικά [από έναν δήμο, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου] η υπηρεσία κατ' οίκον αρωγής ή ανατέθηκε το καθήκον φυλάξεως και επιτηρήσεως της αποθήκης υγειονομικού υλικού, μολονότι μπορεί να συνιστά ένδειξη ότι δεν πραγματοποιήθηκε καμία μεταβίβαση κατά την έννοια της οδηγίας 77/187, δεν μπορεί να έχει συναφώς καθοριστική σημασία» [24].

47. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η έλλειψη οποιουδήποτε άμεσου συμβατικού δεσμού μεταξύ των δύο επιχειρήσεων στις οποίες ανατέθηκε διαδοχικά, κατόπιν διαγωνισμού για τη σύναψη δημόσιας συμβάσεως παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με την οδηγία 92/50, η υπηρεσία χερσαίων μεταφορών — εν προκειμένω, η εκμετάλλευση τοπικών γραμμών λεωφορείου — από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου δεν εμποδίζει την εφαρμογή της οδηγίας 77/187, όταν πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις που θέτει η εν λόγω οδηγία.

β) Επί της έννοιας της μεταβιβάσεως επιχειρήσεως

48. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, «το αποφασιστικό κριτήριο για την ύπαρξη μεταβιβάσεως κατά την έννοια της οδηγίας 77/187 είναι το αν η εν λόγω μονάδα διατηρεί την ταυτότητά της [μετά τη μεταβίβαση] (...)» [25].

49. Για να εκτιμήσει αν πληρούται η απαίτηση αυτή, το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης ότι «το γεγονός και μόνον (...) ότι η παρεχόμενη από τον πρώην και τον νέο εργοδότη υπηρεσία είναι ομοειδής δεν επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι υπάρχει μεταβίβαση οικονομικής μονάδας. Πράγματι, μια μονάδα δεν μπορεί να ταυτίζεται αποκλειστικά με τη δραστηριότητα με την οποία είναι επιφορτισμένη. Η ταυτότητά της προκύπτει και από άλλα στοιχεία, όπως το προσωπικό της, η στελέχωσή της, η οργάνωση των εργασιών της, οι μέθοδοί της εκμεταλλεύσεως ή, ενδεχομένως, τα μέσα εκμεταλλεύσεως που διαθέτει» [26]. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, η έννοια της οικονομικής μονάδας παραπέμπει σε μόνιμα *οργανωμένο σύνολο προσώπων και στοιχείων* που καθιστά δυνατή την άσκηση *οικονομικής δραστηριότητας* και επιδιώκει ίδιο σκοπό [27].

50. Επομένως, απαιτούνται δύο προϋποθέσεις για να μπορεί να θεωρηθεί ότι η ταυτότητα μιας επιχειρήσεως διατηρήθηκε και μετά τη μεταβίβαση.

51. Πρώτον, ο προς ον η μεταβίβαση πρέπει να ασκεί την ίδια οικονομική δραστηριότητα με αυτή που ασκούσε προηγουμένως ο

24 — Σκέψη 22.

25 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Mayeur, σκέψη 44.

26 — Όπ.π., σκέψη 49.

27 — Προπαρατεθείσα απόφαση Süzen, σκέψη 13.

μεταβιβάζων — ή μια ανάλογη δραστηριότητα. Η πρώτη αυτή προϋπόθεση μπορεί να ορισθεί ως προϋπόθεση «της ταυτίσεως της δραστηριότητας».

52. Δεύτερον, πρέπει να έχει μεταβιβαστεί το σύνολο των αναγκαίων για τη συνέχιση της οικείας δραστηριότητας μέσων — ή τα απαραίτητα για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής μέσα —, λαμβανομένης υπόψη της ιδιαιτερότητας της εν λόγω μεταβιβαζόμενης μονάδας. Η δεύτερη αυτή προϋπόθεση μπορεί να ορισθεί ως προϋπόθεση «της ταυτίσεως της μονάδας».

53. Για να εξεταστεί αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές πρέπει κατ' ανάγκη να λαμβάνονται υπόψη αμιγώς αντικειμενικά στοιχεία. Η εκτίμηση αυτή ανήκει αδιαμφισβήτητα στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου και όχι του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο το έχει υπενθυμίσει επανειλημμένα, μεταξύ άλλων με την προπαρατεθείσα και πολύ πρόσφατη απόφαση Mayeur [28].

54. Εντούτοις, το Δικαστήριο, για να βοηθήσει το εθνικό δικαστήριο στην εκπλήρωση της αποστολής του, απαρίθμησε ορισμένες αντικειμενικές περιστάσεις που το εθνικό δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη για να χαρακτηρίσει μια πράξη ως «μεταβίβαση επιχειρήσεως».

55. Ως τέτοιες περιστάσεις θεωρούνται, «μεταξύ άλλων, το είδος της επιχειρήσεως ή της εγκαταστάσεως περί της οποίας πρόκειται, η μεταβίβαση ή όχι ενσωμάτων στοιχείων, όπως τα κτίρια και τα κινητά, η αξία των άυλων στοιχείων κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως, η αναπρόσληψη ή όχι του μεγαλύτερου μέρους του προσωπικού από τον νέο επικεφαλής της επιχειρήσεως, η μεταβίβαση ή όχι της πελατείας, καθώς και ο βαθμός ομοιότητας των ασκουμένων δραστηριοτήτων πριν και μετά τη μεταβίβαση και η διάρκεια πιθανής αναστολής των δραστηριοτήτων αυτών» [29].

56. Το Δικαστήριο, έχοντας πάντοτε ως σκοπό να συνδράμει το εθνικό δικαστήριο στην εκπλήρωση της αποστολής του, το δέσμευσε να ακολουθήσει ορισμένη μέθοδο.

57. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, «εντούτοις, τα στοιχεία αυτά δεν αποτελούν παρά επιμέρους πτυχές της συνολικής αξιολογήσεως που επιβάλλεται και, επομένως, δεν μπορούν να εκτιμηθούν μεμονωμένα» [30].

58. Εξάλλου, το Δικαστήριο τόνισε ότι το εθνικό δικαστήριο, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, πρέπει να αξιολογεί τη σημασία που θα δοθεί σε καθένα από τα εξετα-

28 – Σκέψη 52.

29 – Όπ.π.

30 – Όπ.π.

ζόμενα στοιχεία, ανάλογα με τις συνθήκες [31] και την ιδιαιτερότητα της μεταβιβαζόμενης οικονομικής μονάδας [32], δηλαδή λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τον τομέα της ασκούμενης δραστηριότητας. Επομένως, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να καθορίσει ποια στοιχεία είναι σημαντικά και αναγκαία για να διασφαλισθεί η λειτουργία της οικονομικής μονάδας και να εξετάσει αν τα στοιχεία αυτά μεταβιβάσθηκαν στον προς ον η μεταβίβαση.

59. Το Δικαστήριο, ναι μεν θεωρεί ότι μια οργανωμένη οικονομική μονάδα προϋποθέτει την ύπαρξη ενός συνόλου εργαζομένων και σημαντικών — ενσώματων ή άυλων — στοιχείων του ενεργητικού, έχει όμως δεχθεί ότι μια τέτοια μονάδα μπορεί να λειτουργήσει χωρίς κανένα στοιχείο του ενεργητικού από την περιουσία της προηγούμενης επιχειρήσεως. Συγκεκριμένα, τούτο έγινε δεκτό από το Δικαστήριο για τους τομείς των επιχειρήσεων καθαριότητας και φύλαξης [33].

60. Εφόσον το Δικαστήριο δέχεται ότι, στους συγκεκριμένους αυτούς τομείς, μια οικονομική μονάδα μπορεί να λειτουργεί χωρίς σημαντικά — ενσώματα ή άυλα — περιουσιακά στοιχεία, η διατήρηση της ταυτότητας μιας τέτοιας μονάδας, ακόμη και μετά την πράξη της οποίας αποτέλεσε το αντικείμενο, δεν μπορεί να εξαρτάται από τη μεταβίβαση τέτοιων στοιχείων τα οποία, εξ ορισμού, δεν υπάρχουν. Αυτό, ακριβώς εξήγησε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Süzen [34].

61. Γίνεται δεκτό, και μάλιστα από το σύνολο των μετεχόντων στην παρούσα διαδικασία, ότι οι επιχειρήσεις που διαδέχθηκαν εν προκειμένω η μία την άλλη ασκούν πράγματι την ίδια οικονομική δραστηριότητα [35]. Συγκεκριμένα, εκμεταλλεύονται επτά τοπικές γραμμές λεωφορείου. Επομένως, η πρώτη προϋπόθεση που απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου — της ταυτίσεως της οικονομικής δραστηριότητας — πληρούται.

62. Αντίθετα, οι μετέχοντες στην παρούσα διαδικασία διαφωνούν σχετικά με το αν πληρούται η δεύτερη προϋπόθεση — της ταυτίσεως της μονάδας.

63. Δεν αμφισβητείται ότι η Liikenne αναπροσέλαβε την πλειονότητα του προσωπικού της επιχειρήσεως. Δεν αμφισβητείται επίσης ότι η μεταβίβαση της δραστηριότητας που ασκούσε η Hakunilan Liikenne στη Liikenne δεν συνοδεύτηκε από καμία μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων σε σχέση με την εκμετάλλευση των οικείων γραμμών λεωφορείου [36].

31 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 2ας Δεκεμβρίου 1999, C-234/98, Allen κ.λπ. (Συλλογή 1999, σ. I-8643, σκέψη 28), και προπαρατεθείσα απόφαση Süzen, σκέψη 18.

32 — Βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσες αποφάσεις Hidalgo κ.λπ., σκέψη 29, ή Süzen, σκέψη 18.

33 — Βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Hidalgo κ.λπ., σκέψη 26.

34 — Σκέψη 18.

35 — Σχετικά με την έννοια της «οικονομικής δραστηριότητας», υπό την έννοια της οδηγίας, βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Mayeur, σκέψεις 39 και 40, και τα σημεία 56 έως 61 των προτάσεών μου στην ίδια υπόθεση.

36 — Βλ. σημεία 3 και 4 της ελληνικής μεταφράσεως της αιτήσεως περί εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως.

64. Επομένως, το εθνικό δικαστήριο, για να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, πρέπει να ακολουθήσει τη μέθοδο που ορίζει το Δικαστήριο.

65. Πρώτον, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να εκτιμήσει *το σύνολο των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την εν λόγω πράξη*. Προς τούτο, οφείλει να λάβει υπόψη του το γεγονός ότι η μεταβίβαση της δραστηριότητας αυτής *δεν συνοδεύτηκε από καμία μεταβίβαση ενσώματων περιουσιακών στοιχείων*, αλλά ότι, αντίθετα, η νέα επιχείρηση αναπροσέλαβε την πλειονότητα του προσωπικού της προηγούμενης επιχειρήσεως. Πρέπει επίσης να προσέξει την ιδιαιτερότητα της μεταβιβαζόμενης επιχειρήσεως, δηλαδή το γεγονός ότι πρόκειται για επιχείρηση που εκμεταλλεύεται τοπικές γραμμές λεωφορείου. Μπορεί επίσης να λάβει υπόψη του άλλα στοιχεία. Για παράδειγμα, πρέπει να εξετάσει αν η πελατεία μεταβιβάσθηκε στο ακέραιο στη Liikenne και να καθορίσει την οικονομική αξία του άυλου αυτού περιουσιακού στοιχείου της μεταβιβαζόμενης μονάδας.

66. Δεύτερον, το εθνικό δικαστήριο οφείλει *να αξιολογήσει τη σημασία που θα δοθεί σε καθένα από τα διάφορα αυτά στοιχεία*[37]. Προς τούτο πρέπει να αποφανθεί σχετικά με αυτό που χαρακτηρίζει — ή ακόμη αυτό που διακρίνει — την οικονομική μονάδα που μεταβιβάστηκε εν προκειμένω, ήτοι την επιχείρηση μεταφορών με λεωφορείο που διηύθυνε η Hakunilan Liikenne και στη συνέχεια η Liikenne.

67. Η Επιτροπή θεωρεί ότι το «εργατικό δυναμικό» αποτελεί το βασικό στοιχείο της παρεχόμενης εν προκειμένω υπηρεσίας — ήτοι της μεταφοράς με λεωφορείο. Το γεγονός ότι τα λεωφορεία δεν μεταβιβάστηκαν τελικά στη Liikenne δεν μπορεί παρά να έχει τελείως δευτερεύουσα σημασία. Η Επιτροπή θεωρεί, τέλος, ότι η δραστηριότητα μεταφορών με λεωφορείο είναι δραστηριότητα που στηρίζεται κυρίως στο εργατικό δυναμικό.

68. Δεν μπορώ να υποκαταστήσω το εθνικό δικαστήριο, που είναι το μόνο αρμόδιο να αποφανθεί σχετικά με το αν, εν προκειμένω, η εν λόγω οικονομική μονάδα διατήρησε την ταυτότητά της μετά τη μεταβίβαση. Η απάντηση αυτή προϋποθέτει ακριβώς την εκτίμηση των πραγματικών και μόνο στοιχείων μιας συγκεκριμένης καταστάσεως. Εντούτοις, θεωρώ ότι το αιτούν δικαστήριο πρέπει να προσέξει τα ακόλουθα σημεία.

69. Σε αντίθεση με την Επιτροπή, δεν θεωρώ ότι το βασικό στοιχείο μιας οικονομικής μονάδας, όπως μια επιχείρηση μεταφορών που εκμεταλλεύεται τοπικές γραμμές λεωφορείου, είναι το εργατικό δυναμικό της. Κατά τη γνώμη μου, το ουσιώδες στοιχείο,

37 — Για παράδειγμα, ενδέχεται το προσωπικό που αναπροσλαμβάνεται να διαθέτει πολύ ειδικά προσόντα ή πολύ ειδικές ικανότητες, που να είναι αναγκαία για την άσκηση της εν λόγω δραστηριότητας. Σε μια τέτοια περίπτωση, ενδέχεται να είναι δύσκολο να βρεθεί προσωπικό με αυτές τις ικανότητες στην αγορά εργασίας. Συνεπώς, το σημαντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει την εν λόγω οικονομική μονάδα μπορεί να μην έγκειται στα περιουσιακά στοιχεία, αλλά στο προσωπικό που διαθέτει ιδιαίτερα και σπάνια για την αγορά εργασίας προσόντα.

χωρίς το οποίο μια τέτοια οικονομική μονάδα δεν μπορεί να λειτουργήσει ομαλά, συνίσταται, *κατ' αρχήν*, στα οχήματά της — φορτηγά, αυτοκίνητα, λεωφορεία (...) — και όχι στο προσωπικό της [38].

70. Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί στο εθνικό δικαστήριο ότι, κατά πάγια νομολογία, μια οικονομική μονάδα προϋποθέτει, κατ' αρχήν, την ύπαρξη όχι μόνο προσωπικού, αλλά επίσης ενσώματων και άυλων περιουσιακών στοιχείων [39]. Κατά πάγια επίσης νομολογία, μόνον όταν μια οικονομική μονάδα δεν διαθέτει κανένα περιουσιακό στοιχείο και χαρακτηρίζεται κυρίως από το προσωπικό της, δηλαδή σε ειδικές περιπτώσεις, μπορεί να θεωρηθεί ότι η έλλειψη μεταβιβάσεως περιουσιακών στοιχείων δεν μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας [40]. Συνεπώς, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι, όταν μια επιχείρηση περιλαμβάνει σημαντικά περιουσιακά στοιχεία απαραίτητα για τη λειτουργία της, η μη μεταβίβαση των στοιχείων αυτών συνεπάγεται, κατ' αρχήν, ότι η πράξη αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

71. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, για την περίπτωση που η οικονομική ομάδα που μεταβιβάζει τη δραστηριότητά της διαθέτει σημαντικά περιουσιακά στοιχεία, το Δικαστήριο έχει καθιερώσει την αρχή ότι η μη μεταβίβαση των στοιχείων αυτών από τον μεταβιβάζοντα στον προς ον η μεταβίβαση συνεπάγεται τη μη εφαρμογή των διατάξεων της οδηγίας 77/187.

72. Αν όμως γίνει δεκτός ο συλλογισμός της Επιτροπής, η αρχή αυτή θα στερούνταν κάθε αποτελεσματικότητας.

73. Για τον λόγο αυτό θεωρώ ότι η άποψη της Επιτροπής, όπως έχει διατυπωθεί στην πρότασή της προς το Δικαστήριο, δεν συνάδει προς την ερμηνεία της οδηγίας εκ μέρους του Δικαστηρίου ούτε προς την οικονομική πραγματικότητα της εν λόγω μονάδας.

74. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η μη μεταβίβαση σημαντικών περιουσιακών στοιχείων μιας επιχειρήσεως τοπικής συγκοινωνίας με λεωφορείο σε άλλη επιχείρηση της ίδιας φύσεως δεν συνεπάγεται την εφαρμογή της οδηγίας 77/187.

38 — Ενδεχομένως η γνώμη μου να ήταν διαφορετική, αν η οικεία δραστηριότητα μεταφορών απαιτούσε ειδικά προσόντα εκ μέρους του υπεύθυνου για την εκτέλεση της δραστηριότητας προσωπικού. Για παράδειγμα, στην περίπτωση μεταφορών επικίνδυνων υλικών, που απαιτούν ειδική εκπαίδευση του οικείου προσωπικού. Σε μια τέτοια περίπτωση, η άμεση αντικατάσταση του προσωπικού της μεταβιβαζόμενης επιχειρήσεως από προσωπικό διαθέτον μόνο τα συνήθη προσόντα θα ήταν αδύνατη, διότι αυτό θα έπρεπε να λάβει συμπληρωματική εκπαίδευση. Σε ορισμένες δηλαδή περιπτώσεις, δεν αποκλείεται το προσωπικό να συνιστά ουσιώδες στοιχείο της οικονομικής μονάδας την οποία αφορά η μεταβίβαση επιχειρήσεως μεταφορών. Τελικά, θεωρώ ότι, στις περιπτώσεις αυτές, η μεταβίβαση του προσωπικού χωρίς τη μεταβίβαση σημαντικών περιουσιακών στοιχείων της μονάδας αυτής δεν μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας.

39 — Βλ., ως τελευταία σχετική απόφαση, την προπαρατεθείσα απόφαση Mayeur, σκέψη 32.

40 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Süzen, σκέψεις 17 και 18.

Πρόταση

75. Κατόπιν τούτων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το Korkein oikeus ως εξής:

«1) Η ανάληψη εκ μέρους μιας επιχειρήσεως, νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου, δραστηριοτήτων χερσαίων μεταφορών — εν προκειμένω, της εκμεταλλεύσεως τοπικών γραμμών λεωφορείου — τις οποίες ασκούσε μέχρι τότε άλλη επιχείρηση, νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, κατόπιν διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών, μπορεί να εμπίπτει στο καθ' ύλη πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων, όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο της 1, παράγραφος 1.

2) Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι:

α) μπορεί να τύχει εφαρμογής σε περίπτωση που δεν υπάρχει άμεσος συμβατικός δεσμός μεταξύ των δύο επιχειρήσεων στις οποίες νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ανέθεσε διαδοχικά, κατόπιν διαγωνισμού διεξαχθέντος σύμφωνα με την οδηγία 92/50, υπηρεσία χερσαίων μεταφορών — εν προκειμένω, την εκμετάλλευση τοπικών γραμμών συγκοινωνίας με λεωφορείο·

β) δεν τυγχάνει εφαρμογής σε περίπτωση που δεν υπάρχει μεταβίβαση σημαντικών περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των δύο προαναφερθεισών επιχειρήσεων.»